

ОТ АВТОРА
НА
„СПОДЕЛЕН
ЖИВОТ“

Джо Гри Пико

enthusiast

домашни
правила

Бестселър на „Ню Йорк Таймс“!

Джо
домашни правила ди
Пи
ко

Jodi Picoult
House Rules

Copyright © 2010 by Jodi Picoult

Originally published by Atria Books,
a division of Simon & Schuster Inc.

Джоди Пико
Домашни правила

- © Мариана Христова, преводач, 2013
- © Виктор Паунов, художник, 2013
- © **Enthusiast** – запазена марка на
„Алто комюникейшънс енд пъблишинг“ ООД, 2013

ISBN 978-619-164-090-4

Джо
ди
Пико
КО

домашни правила

Превела от английски
Мариана Христова

enthusiast
София, 2013

Ета

Накъдето и да погледна, виждам следи от борба. Писмата от пощенската кутия са разпилени по кухненския под, столовете са обърнати. Телефонът е съборен от поставката си и батериите му висят на плетеница от жици. На пода в дневната има един-единствен блед отпечатък от крак, който сочи към мъртвото тяло на сина ми Джейкъб.

Той лежи проснат като златна рибка пред камината. Слепоочието и ръцете му са покрити с кръв. За миг не мога да помръдна, не мога да си поема дъх.

Внезапно той сяда.

– Мамо – казва, – ти дори не *се опитваш*.

„Това не е истинско“ – напомням си и го гледам как ляга обратно в точно същата поза – по гръб, извил крака наляво.

– Тъъ, имало е борба – започвам.

Устните на Джейкъб помръдват, но едва забележимо.

– И...?

– Ударили са те по главата.

Падам на колене, точно както той ми е обяснявал сто пъти, и забелязвам, че кристалният часовник, който обикновено седи на камината, сега се подава изпод дивана. Вдигам го внимателно и виждам кръвта в ъгъла. С малкото си пръстче докосвам течността и я опитвам.

– О, Джейкъб, не ми казвай, че пак си използвал всичкия ми царевичен сироп...

– Мамо! Съсредоточи се!

Сядам на дивана, като държа часовника в длани.

– Влезли са крадци и ти си ги отблъснал.

Джейкъб сяда и въздъхва. Тъмната му коса е сплъстена от сместа от боя от храни и царевичен сироп, очите му греят, макар че не срещат моите.

– Наистина ли вярваш, че бих подготвил два пъти едно и също престъпление?

Отваря юмрук и за първи път виждам копринен кичур сламеноруса коса. Бащата на Джейкъб е русокос – или поне *беше*, когато ни напусна преди петнайсет години – мен, Джейкъб и Тео, новороденото му русокосо братче.

– Тео ли те е убил?

– Мамо, сериозно, всяко хлапе от детската градина може да разреши този случай – скарва ми се Джейкъб и скача на крака.

По бузата му капе изкуствена кръв, но той не забелязва; когато е съсредоточен върху анализ на местопрестъпление, мисля, че до него може да се взриви атомна бомба, без синът ми да трепне. Запътва се към отпечатъка от крак в края на килима и посочва към него. Сега, когато поглеждам за втори път нататък, забелязвам подобните на вафли отпечатъци от маратонки за скейтборд „Ванс“, за които Тео спестяваше месеци наред, и втората част от логото на компанията – „НС“, издълбана в гумената подметка.

– Имало е схватка в кухнята – обяснява Джейкъб. – В самия ѝ край съм хвърлил телефона по нападателите, за да се защитя, а те са хукнали след мен и са ме преследвали из дневната, където Тео ме е халосал с часовника.

Не мога да не се поусмихна.

– Къде си чул този израз?

– „Ловци на престъпници“, епизод четирийсет и трети.

– Ами, само за да знаеш... това означава да цапардосаш някого с нещо. Не да го удариш с истински часовник.*

* Непреводима игра на думи: на английски clock (часовник) означава и да цапардосаш някого. – Б. пр.

Джейкъб ме поглежда и примигва с безизразно лице. Той живее в буквален свят – един от критериите за диагнозата му. Преди години, точно преди да се преместим във Върмонт, ме попита как е там.

– Много зеленина – отговорих. – И хълмове, които се спускат надолу.

Той избухна в плач.

– Няма ли да ни смачкат? – попита.

– Но какъв е мотивът? – питам и сякаш специално подбрал най-точния момент, Тео изтрополява надолу по стълбите.

– Къде е бавноразвиващият се? – виква той.

– Тео, *няма* да наричаш брат си...

– Ще спра да го наричам „бавноразвиващ се“, когато той спре да краде неща от стаята ми, какво ще кажеш?

Инстинктивно съм застанала между него и брат му, макар че Джейкъб е една глава по-висок и от двамата ни.

– Не съм откраднал нищо от стаята ти – заявява той.

– Така ли? А маратонките ми?

– Те бяха в *помещението с калните обувки* – уточнява Джейкъб.

– Бавноразвиващ се – измърморва Тео под носа си и аз виждам гневен пламък в очите на Джейкъб.

– *Не* съм бавноразвиващ се – изръмжава той и се хвърля към брат си.

Протягам ръка и го задържам назад.

– Джейкъб – казвам, – не бива да вземаш вещите на Тео, без да си го помолил за разрешение. И, Тео, не искам никога повече да чувам от устата ти тази дума, или *аз* ще ти взема маратонките и ще ги изхвърля на боклука. Ясно ли е?

– Махам се оттук – измърморва Тео и изфучава към помещението с калните обувки. Миг по-късно чувам затръшването на вратата.

Тръгвам след Джейкъб към кухнята и го гледам как се отдръпва в един ъгъл.

– *В този случай става въпрос* – измърморва той с неочаквано провлечен глас – *за... неспособност за комуникация.*

Сяда на пода и притиска колене към гърдите си.

Когато не може да намери думи, с които да изрази чувствата си, той взема назаем думите на някой друг. Тези са от „Непокорният Люк“; Джейкъб си спомня диалозите от всеки филм, който е гледал някога.

Срещала съм толкова много родители на деца, които се намират в долния край на аутистичния спектър, деца, които са коренно противоположни на Джейкъб с неговия Аспергер. Тези родители ми казват, че съм късметлийка, защото синът ми умее толкова добре да се изразява, защото е толкова интелигентен, защото може да вземе повредената микровълнова печка и само за час да я поправи. Мислят си, че няма по-голям ад от това да имаш син, който е затворен в собствения си свят, без да осъзнава, че съществува и друг, по-голям. Но само опитайте да имате син, който е затворен в собствения си свят и *въпреки това* се опитва да осъществи връзка. Син, който се опитва да е като всички останали, но просто не знае как.

Протягам ръка да го утеша, но се спирам – и най-лекото докосване може да го извади от равновесие. Не обича ръкостисканията, потупванията по гърба или рошенето на косата.

– Джейкъб – започвам, а после осъзнавам, че той изобщо не се цупи.

Вдига телефонната слушалка, над която досега беше приведен, така че да видя черното петно от страни.

– Пропусна и един отпечатък от пръст – информира ме бодро Джейкъб. – Не се засягай, но от теб никога няма да излезе свестен следовател.

Откъсва лист хартия от кухненската ролка и го навлажнява в мивката.

– Не се тревожи, ще почистя всичката кръв.

– Така и не ми каза какъв мотив е имал Тео, за да те убие.

– О! – хвърля поглед през рамо Джейкъб и на лицето му се разлива дяволита усмивка. – Откраднал съм му маратонките.

За мен Аспергер е етикет, който описва *не* чертите, които Джейкъб има, а тези, които загуби. Беше някъде на около две години, когато започна да изпуска думи, да избягва да гледа хората в очите, да избягва общуване с тях. Не можеше или не искаше да ни чуе. Един ден го погледнах, докато лежеше на пода до камионче „Тонка“. Въртеше колелата му само на сантиметри от лицето си и аз си помислих: „Къде си отишъл?“

Измислях оправдания за поведението му: причината, поради която всеки път се свиваше в дъното на пазарската количка в магазина беше, че в супермаркета е студено. Етикетите, които трябваше да отрежа от дрехите му, бодяха необикновено силно. Когато установих, че изглежда, не може да създаде контакт с нито едно дете от детската градина, му организирах парти за рождения ден, при което едно от правилата беше да не се хващат за ръце. Имаше водни балони и играха на „Закачи опашката на магарето“. След първия половин час от празненството ненадейно осъзнах, че Джейкъб е изчезнал. Бях бременна в шестия месец и изпаднах в истерия. Другите родители започнаха да претърсват двора, улицата, къщата. Открих го, седнал в мазето, където неспирно вкарваше и изкарваше касета от видеото.

Когато му поставиха диагнозата, избухнах в плач. Не забравяйте, това се случи през 1995 година; познавах аутизма единствено от ролята на Дъстин Хофман в „Рейнман“. Според първия психиатър, с когото се консултирахме, синът ми страдаше от затруднения в социалната комуникация и поведението си, без езиковия дефицит, който е един от критериите за други форми на аутизъм. Изминаха години, преди изобщо да *чуем* думата „Аспергер“ – по онова време тя просто не съществуваше на нито един диагностичен радар. Но тогава вече Тео се беше родил, а Хенри – бившият ми съпруг – ни бе напуснал. Беше компютърен програмист и работеше вкъщи, затова не можеше да понася разгневеното състояние на Джейкъб, когато се разстроеше от нещо съвсем незначително: ярка крушка в банята, звук на

камион, който се движи по настланата с чакъл алея, бучки в зърнената му закуска. Дотогава аз вече се бях посветила изцяло на ранните терапевти на Джейкб – цяла опашка от хора идваха в дома ни, решени да го измъкнат от собствения му малък свят.

– Искам си къщата обратно – каза ми тогава Хенри. – Искам *теб* обратно.

Но вече бях забелязала, че с поведенческата и речева-та терапия Джейкб отново бе започнал да комуникира. Виждах, че има подобрение. Въпросът за избор изобщо не стоеше пред мен.

В нощта, в която Хенри си тръгна, аз и Джейкб седяхме на масата в кухнята и играехме на една игра: аз правех физиономия, а той се опитваше да отгатне кое чувство я съпровожда. Усмихнах се през сълзи и зачаках Джейкб да ми каже, че съм щастлива.

Хенри живее в Силиконовата долина заедно с новото си семейство. Работи в „Епъл“ и рядко говори с момчетата, макар че всеки месец без нито един пропуск изпраща чек за издръжка. Но пък Хенри винаги го е бивало в организацията. И в цифрите. Способността му да запомни някоя статия в „Ню Йорк Таймс“ и да я цитира буквално – която изглеждаше толкова секси по времето, когато ходехме, – не се различаваше особено от начина, по който Джейкб запомняше телевизионната програма за цялата седмица, когато беше само шестгодишен. От заминаването на Хенри бяха изминали години, когато най-накрая поставих диагноза и на него: лека форма на Аспергер.

Съществуват много спорове по въпроса дали мястото на синдрома на Аспергер действително е в аутистичния спектър, но в името на истината това няма значение. Това е понятие, което използваме, за да осигурим на Джейкб условията, от които се нуждае в училище, а не етикет, с който да обясняваме кой е. Ако сега го видите, първото, което ще забележите, е, че може да е забравил да си смени ризата от вчера или да си среши косата. Ако говорите с него, ще трябва вие да започнете

разговора. Той няма да ви погледне в очите. И ако за един кратък миг направите пауза, за да кажете нещо на друг, когато се извърнете обратно към него, може да видите, че е излязъл от стаята.

В събота двамата с Джейкб отиваме да купуваме храна.

Това е част от установения му ред, което означава, че рядко се отклоняваме от този навик. Всичко ново трябва да се въведе рано и след подготовка, независимо дали става дума за час при зъболекар, за ваканция или за идването на нов ученик в часа по математика в средата на срока. Знам, че ще е разчистил докрай местопрестъплението си преди единайсет часа, защото тогава Госпожата с безплатните мостри отваря сергията си в предната част на Пазара за хранителни стоки в Таунсенд. Вече познава Джейкб по физиономия и обикновено му дава две малки яйчени рула или каквото е приготвила за седмицата.

Тео още не се е върнал, затова съм му оставила бележка, макар че също като мен, и той знае програмата наизуст. По времето, когато грабвам палтото и чантата си, Джейкб вече седи на задната седалка. Харесва му да е там, защото може да се опъне. Няма шофьорска книжка, макар че редовно спорим за това, тъй като е на осемнайсет и още преди две години имаше право да си изкара. Знае всички механични принципи на действие на светофара и навярно може да разглоби един и да го сглоби пак, но не съм съвсем сигурна, че в ситуация, в която от различни посоки идват няколко други коли, ще може да си спомни дали да спре, или да продължи на което и да било кръстовище.

– Какви домашни ти останаха? – питам, докато излизаме от алеята за коли.

– Тъпият английски.

– Английският не е тъп – изтъквам.

– Да, но моят *учител* по английски е – прави физиономия той. – Господин Франклин ни възложи да напи-

шем есе за любимата си тема и аз исках да пиша за обяда, но той не ми позволи.

– Защо?

– Казва, че обядът не е тема.

Поглеждам към него.

– Наистина не е.

– Е, добре – казва Джейкътб, – но не е и сказуемо*. Би трябвало *да знае* това, нали?

Потискам усмивката си. Джейкътб възприема света буквално и в зависимост от ситуацията това може да е или много смешно, или безкрайно разстройващо. В огледалото за обратно виждане забелязвам, че притиска палец към прозореца на колата.

– Прекалено е студено за отпечатъци – отбелязвам хладно.

Той ме е запознал с този факт.

– Но знаеш ли *защо*?

– Тъж... – поглеждам към него. – Вещественото доказателство се разчупва, когато температурата е под нулата?

– Студът кара порите на потните жлези да се свиват – обяснява Джейкътб, – така че отделянето на пот е намалено, а това означава, че няма какво да полепне по повърхността и да остави латентен отпечатък на стъклото.

– Това беше второто ми предположение – шегувам се.

Някога го наричах „малкия ми гений“, защото дори като дете изтърсваше такива обяснения. Помня, че веднъж, когато беше четиригодишен, четеше табелата на един лекарски кабинет, когато мина пощальонът. Човекът не можеше да спре да зяпа, но не всеки ден се случва да видиш как дете от детската градина произнася думата „гастроентерология“ с чистотата на камбана.

Влизам в паркинга. Не спирам на едно удобно място за паркиране, защото се намира до блестяща оранжева

* Непреводима игра на думи: на английски subject означава и тема, и подлог. – Б. пр.

кола, а Джейкът не понася оранжевото. Усещам как си поема въздух и го задържа, докато отминем. Излизаме от колата и Джейкът се втурва да вземе пазарска кошничка; после влизаме вътре.

Мястото, на което обикновено седи Госпожата с безплатните мостри, е празно.

– Джейкът – казвам незабавно, – няма нищо.

Той поглежда часовника си.

– Единайсет и петнайсет е. Тя идва в единайсет и си тръгва в дванайсет.

– Сигурно ѝ се е случило нещо.

– Операция на палеца на крака – провиква се служител, който подрежда пакети моркови достатъчно близо, за да ни чуе. – Ще се върне след четири седмици.

Ръката на Джейкът започва да се удря в крака му. Поглеждам към магазина и се опитвам да преценя дали ще предизвикам още по-голяма сцена, ако се опитам да изведа Джейкът оттук, преди къкренето да се превърне в истинска криза, или мога да го успокоя с думи.

– Нали се сещаш, че госпожа Пинъм трябваше да отсъства от училище за три седмици, когато получи херпес зостер и не можа да те предупреди? Това е същото.

– Но часът е единайсет и петнайсет – настоява Джейкът.

– Госпожа Пинъм се оправи, нали? И всичко пак си стана нормално.

Човекът с морковите ни зяпа. И защо не? Джейкът *изглежда* като съвършено нормален младеж. Очевидно е интелигентен. Но нарушаването на обичайното протичане на деня му навярно го кара да се чувства така, както бих се почувствала аз, ако някой ненадейно ми каже да скоча с бърнджи от върха на Сийърс Тауър.

Когато в гърлото на Джейкът започва да пулсира тихо ръмжене, осъзнавам, че вече няма връщане назад. Той се отдръпва, блъска се в един рафт с туршии и подправки. Няколко бутилки падат на пода и звукът на счупено стъкло съвсем го изкарва от равновесие. Ненадейно започва да крещи – висок, пронизителен звук. Саунд-

тракът на моя живот. Започва да се движи слепешком и когато посягам към него, ме удря.

Всичко продължава не повече от трийсет секунди, но трийсет секунди са цяла вечност, когато всички гледат към теб; когато се опитваш да събориш високия си един метър и осемдесет сантиметра син на застлания с балатум под и го притискаш с цялата тежест на тялото си – единственият натиск, който може да го успокои. Доближавам устни до ухото му.

– *Застрелях шерифа* – запявам. – *Но не и заместника...*

Тази песен на Боб Марли го успокоява, откакто беше съвсем малък. Понякога я пусках по двацет и четири часа на ден само за да го държа спокоен; дори Тео я научи наизуст, преди да навърши три. И наистина, напрежението се оттича от мускулите на Джейкъб, а ръцете му се отпускат до тялото. От тъглчето на окото му потича една-единствена сълза.

– *Застрелях шерифа* – прошепва той, – *но се кълна, те беше в защита.*

Хващам лицето му и го принуждавам да ме погледне в очите.

– Сега добре ли си?

Той се поколебава, сякаш прави сериозна инвентаризация.

– Да.

Надигам се, при което неволно се оказвам коленичила в локвата марината. Джейкъб също сяда и обвива ръце около коленете си.

Около нас се е събрала цяла тълпа. Освен служителя с морковите, тук са управителят на магазина, неколцина клиенти и две близначки с еднакви съзвездия от лунички на бузите. Всички гледат към Джейкъб с онази странна смесица от ужас и съжаление, която ни следва като предано кутре. Синът ми няма да нарани и муха, нито в буквален, нито в преносен смисъл – виждала съм го как държи паяк в свитите си длани през тричасово пътуване с кола, така че когато слезем, да го пусне на свобода. Но ако сте случаен минувач и видите висок муску-

лест мъж да събаря буркани от етажерките в магазина, не го поглеждате с мисълта, че е разстроен. Поглеждате го с мисълта, че е склонен към насилие.

– Аутист е – изричам троснато. – Имате ли въпроси?

Установила съм, че гневът е най-доброто средство за справяне в подобна ситуация. Това е електрическият шок, необходим на хората, за да откъснат поглед от катастрофата. Сякаш нищо не се е случило, купувачите отново започват да оглеждат портокалите и да слагат в торбички зелените си чушки. Двете момиченца хукват през пътеката с млеката. Служителят с морковите и управителят избягват да ме погледнат в очите и това ме устройва идеално. Знам как да се справя с нездравото им любопитство, но любезността им може да ме пречупи.

Джейкъб се влачи зад мен, докато бутам количката. Ръката му все още потръпва леко край хълбока, но за момента се владее.

Най-голямата ми надежда за него е, че такива моменти няма да се повторят.

Най-големият ми страх: че *ще* се повторят, а аз няма винаги да съм там, за да попреча на хората да си помислят най-лошото за него.

Джоди Пико

ДОМАШНИ ПРАВИЛА

Превод *Мариана Христова*

Редактор *Велислава Вълканова*

Коректор *Снежана Бошнакова*

Художник *Виктор Паунов*

Предпечат *Митко Ганев*

Американска. Първо издание

Формат 60×90/16

Печатни коли 39

ISBN 978-619-164-090-4

Издава enthusiast

Запазена марка на

„Алто комюникейшънс енд пбблишинг“ ООД

София, ул. „Кракра“ № 20

тел. 02/943 87 16

факс: 02/943 87 18

e-mail: office@enthusiast.bg

Книгите на „Ентусиаст“

може да закупите с отстъпка
от www.bookstore.enthusiast.bg

Печат ФолиАрт

Джейкб Хънт е тийнейджър със синдрома на Аспергер. Безнадежен е в разчитането на намеци при общуване или в задачата да се изразява добре пред други хора. Като много деца с Аспергер той е подчертано съсредоточен върху една тема – в неговия случай криминалистиката. Джейкб постоянно се появява на местопрестъпления и казва на ченгелата какво да правят... при това обикновено е прав. Родният му град обаче е разтърсен от убийство и ролите се разменят – този път полицаите идват при Джейкб с въпроси. Всички характерни черти на синдрома на Аспергер – неспособността да гледаш хората в очите, стимулативни тикове и потръпвания, равен глас – приличат много на вина в очите на служителите на закона. Ненадейно Джейкб и семейството му, които само искат да се слоят с другите, усещат светлината на прожекторите, насочена право към тях. За майката на Джейкб Ема това е жестоко напомняне за нетолерантността и неразбирането, които постоянно заплашват семейството ѝ. За брат му Тео това е поредното напомняне, че заради Джейкб нищо в живота им не е нормално. И над малкото семейство надвисва сърцераздирателният въпрос: Джейкб извършил ли е убийство?

www.enthusiastr.bg

9 786191 640904

Цена 20,00 лв.